

VEŘEJNÉ FINANCE

LS 2023

Richard Šmilňák

Výdaje a příjmy státního rozpočtu

- Stručná historie
  - Stát blahobytu, chronické navyšování výdajů
    - Teorie veřejné volby → bujení byrokracie, politické cykly, jánabráchismus etc., teorie středového voliče
- Alokační, redistribuční a stabilizační funkce veřejných financí a veřejného sektoru
- $Y = C + I + \mathbf{G} + NX$

Význam veřejného sektoru roste

Vývoj veřejných výdajů ve vyspělých zemích k HDP (%)							
	1870	1913	1920	1937	1960	1980	1994
Německo	10	14,8	25	42,4	32,4	47,9	49
VB	8,3	9,1	15,4	20,7	27,9	42,6	47,2
Japonsko	8,8	8,3	14,8	25,4	17,5	32	35,8
USA	3,9	1,8	7	8,6	27	31,8	33,5

Důvody: budování státu blahobytu, bujení veřejného sektoru, poskytování veř. statků ...

Katalog státních bankrotů

Afrika

Algeria (1991)
Angola (1976,1985, 1992-2002)
Cameroon (2004)
Central African Republic (1981, 1983)
Congo (Kinshasa) (1979)
Côte d'Ivoire (1983, 2000, 2011)
Gabon (1999–2005)
Ghana (1979, 1982)
Liberia (1989–2006)
Madagascar (2002)
Mozambique (1980)
Rwanda (1995)
Sierra Leone (1997–1998)
Sudan (1991)
Tunisia (1867)
Egypt (1876, 1984)
Kenya (1994, 2000)
Morocco (1983, 1994, 2000)
Nigeria (1982, 1986, 1992, 2001, 2004)
South Africa (1985, 1989, 1993)
Zambia (1983)
Zimbabwe (1965, 2000, 2006)

Evropa

- Albania (1990)
- Austria-Hungary (1796, 1802, 1805, 1811, 1816, 1868)
- Austria (1938, 1940, 1945)
- Bulgaria (1932,1990)
- Croatia (1993–1996)
- Denmark (1813)
- France (1812) (+ 8x 1500-1800)
- Germany (1923, 1932, 1939, 1945)
- Greece 1826-1842, 1843-1859, 1860-1878, 1894-1897, 1932, 1951, 1964,
- Hungary (1932, 1941)
- The Netherlands (1814)
- Poland (1936, 1940, 1981)
- Portugal (1828, 1837, 1841, 1845, 1852, 1890)
- Romania (1933)
- Russia (1839, 1885, 1918, 1947, 1957, 1991, 1998)
- Spain (1809, 1820, 1831, 1834, 1851, 1867, 1872, 1882, 1936-1939)
- Sweden (1812)
- Turkey (1876, 1915, 1931, 1940, 1978, 1982)
- Ukraine (1998–2000)
- United Kingdom (1822, 1834, 1888–89, 1932, 1945)

Amerika →

- Antigua and Barbuda (1998–2005)
- Argentina (1827, 1890, 1951, 1956, 1882, 1989, 2002-2005,2014)
- Bolivia (1875, 1927, 1931, 1980,1986,1989)
- Brazil (1898, 1902, 1914, 1931, 1937, 1961, 1964, 1983 1986–1987, 1990)
- Canada (Alberta) (1935)
- Chile (1826, 1880, 1931, 1961, 1963, 1966, 1972, 1974, 1983)
- Colombia (1826, 1850, 1873, 1880, 1900, 1932, 1935)
- Costa Rica (1828, 1874, 1895, 1901, 1932, 1962, 1981, 1982, 1984)
- Dominica (2003–2005)
- Dominican Republic (1872, 1892, 1897, 1899, 1931, 1975-2001, 2005)
- Ecuador (1826, 1868, 1894, 1906, 1909, 1914, 1929, 1982, 1984, 2000, 2008)
- El Salvador (1828, 1876, 1894, 1899, 1921, 1932, 1938, 1981-1996)
- Grenada (2004–2005)
- Guatemala (1933, 1986, 1989)
- Guyana (1982)
- Honduras (1828, 1873, 1981)
- Jamaica (1978)
- Mexico (1827, 1833, 1844, 1850,1866, 1898, 1914, 1928-1930s, 1982)
- Nicaragua (1828, 1894, 1911, 1915, 1932, 1979)
- Panama (1932, 1983, 1983, 1987, 1988-1989)
- Paraguay (1874, 1892, 1920, 1932, 1986, 2003)
- Peru (1826, 1850,1876, 1931, 1969, 1976, 1978, 1980, 1984)
- Surinam (2001–2002)
- Trinidad and Tobago (1989)
- United States (1779 , 1790, 1798 ,1862, 1933)
- Uruguay (1876, 1891, 1915, 1933, 1937, 1983, 1987, 1990)
- Venezuela (1826, 1848, 1860, 1865, 1892, 1898, 1982, 1990, 1995–1997,1998, 2004)

Asie

China (1921, 1932, 1939)
Japan (1942, 1946-1952)
India (1958, 1969,1972)
Indonesia (1966)
Iran (1992)
Iraq (1990)
Jordan (1989)
Kuwait (1990–1991)
Myanmar (1984, 1987,2002)
Mongolia (1997–2000)
The Philippines (1983)
Solomon Islands (1995–2004)
Sri Lanka (1980, 1982, 1996)
Vietnam (1985)

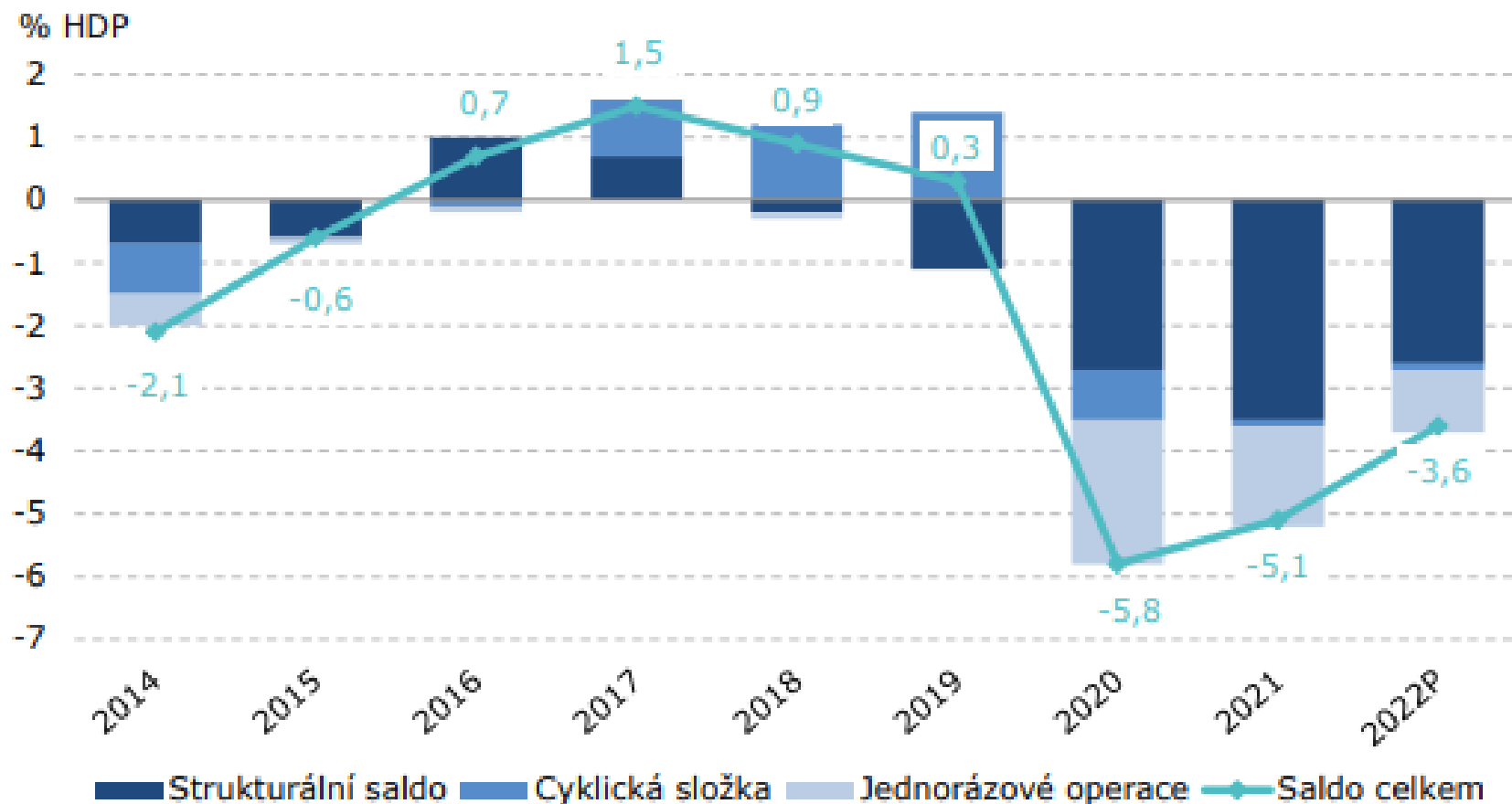
Realita ČR v číslech (v letech 2001-2021)

	Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo	Saldo k HDP	Saldo k výdajům	Výdaje k HDP	HDP
Inflačně upraveno k cenám roku 2001	2001	626,2	693,9	-67,7	2,6%	9,8%	26,9%	2579,126
	2002	685,3	729,7	-44,4	1,7%	6,1%	27,9%	2615,635
Zdroje: MF, ČSÚ, vlastní výpočty	2003	673,9	779,0	-105,1	3,9%	13,5%	28,6%	2719,696
	2004	707,7	793,8	-86,0	3,0%	10,8%	28,0%	2832,58
	2005	798,7	850,7	-52,0	1,7%	6,1%	28,1%	3028,488
	2006	841,7	930,4	-88,7	2,8%	9,5%	28,9%	3218,773
	2007	903,4	961,9	-58,5	1,7%	6,1%	28,3%	3398,75
Průměrné saldo k výdajům: - 8,7%	2008	920,6	937,3	-16,8	0,5%	1,8%	26,8%	3496,106
	2009	820,9	982,9	-162,0	4,9%	16,5%	29,5%	3330,632
	2010	855,2	989,0	-133,7	3,9%	13,5%	29,0%	3413,549
Průměrné saldo k HDP: - 2,5%	2011	867,6	989,9	-122,3	3,5%	12,4%	28,4%	3479,871
	2012	888,0	973,3	-85,3	2,5%	8,8%	28,2%	3453,61
	2013	909,3	977,0	-67,7	2,0%	6,9%	28,3%	3450,147
	2014	920,6	983,8	-63,2	1,8%	6,4%	27,9%	3528,689
	2015	992,4	1042,9	-50,5	1,4%	4,8%	28,0%	3718,172
	2016	1018,9	969,8	49,1	+1,3%	+5,1%	25,4%	3813,615
	2017	999,4	1004,2	-4,8	0,1%	0,5%	25,0%	4010,327
	2018	1073,0	1070,7	2,2	+0,1%	+0,2%	25,9%	4134,52
	2019	1118,8	1139,7	-20,9	0,5%	1,8%	27,0%	4222,364
	2020	1040,4	1299,4	-259,1	6,5%	19,9%	32,6%	3984,155
	2021	1001,4	1284,1	-282,6	6,9%	22,0%	31,2%	4109,585

Veřejný sektor a ekonomický růst

- Dopady „dobrých časů“ na příjmy a výdaje VS
- Konjunktura → nižší výdaje na sociální systém, vyšší výběr Daní (viz přebytky systému penzijního pojištění před krizemi)
- Recese → zvyšující se sociální výdaje (automatické stabilizátory, např. politika zaměstnanosti), pokles HDP → nižší výběr daní (nižší spotřeba i výstup)

Obrázek 1: Saldo sektoru vládních institucí České republiky

Poznámka: Zdrojem dat je Makroekonomická predikce České republiky – leden 2023.

Zdroj: MF

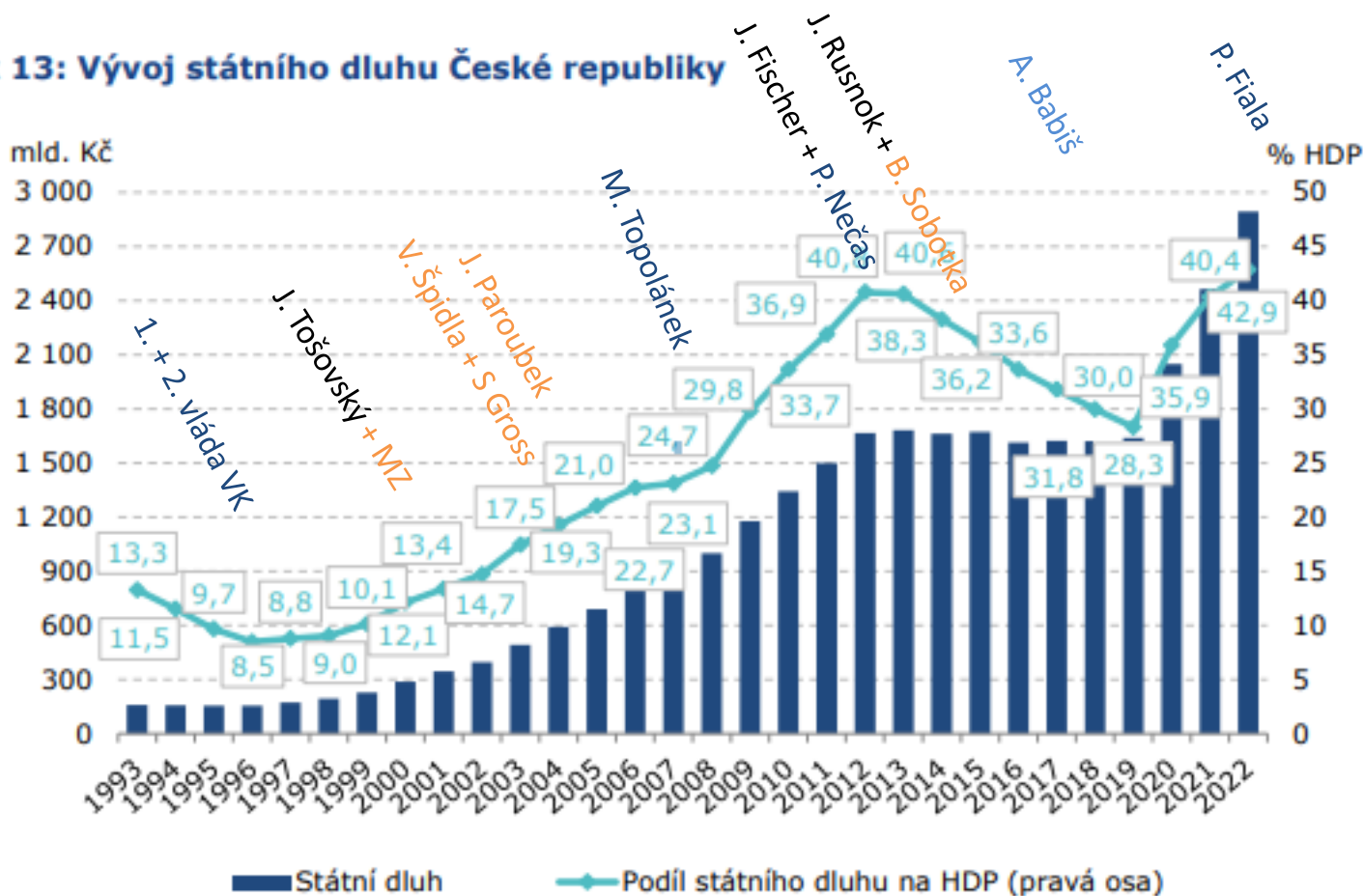
Tabulka 3: Potřeba a zdroje financování

mld. Kč	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Primární saldo státního rozpočtu	-102,4	-33,6	-43,7	-11,0	327,3	377,5	310,7
Čisté výdaje na obsluhu státního dluhu ¹	40,7	39,8	40,7	39,6	40,1	42,2	49,7
Splátky SDD ²	157,8	209,4	238,9	238,5	215,8	238,8	221,4
Splátky a předčasné splátky SSD	30,2	16,9	16,4	2,7	2,8	0,5	0,4
Splátky SPP a ostatních instrumentů peněžního trhu ³	86,6	4,2	44,0	43,5	18,4	25,4	49,0
Splátky přijatých zápůjček a úvěrů ⁴	1,7	5,1	8,0	4,7	5,8	6,0	4,4
Potřeba financování celkem	214,5	241,7	304,4	317,9	610,2	690,4	635,6

Zdroj: [MF](#)

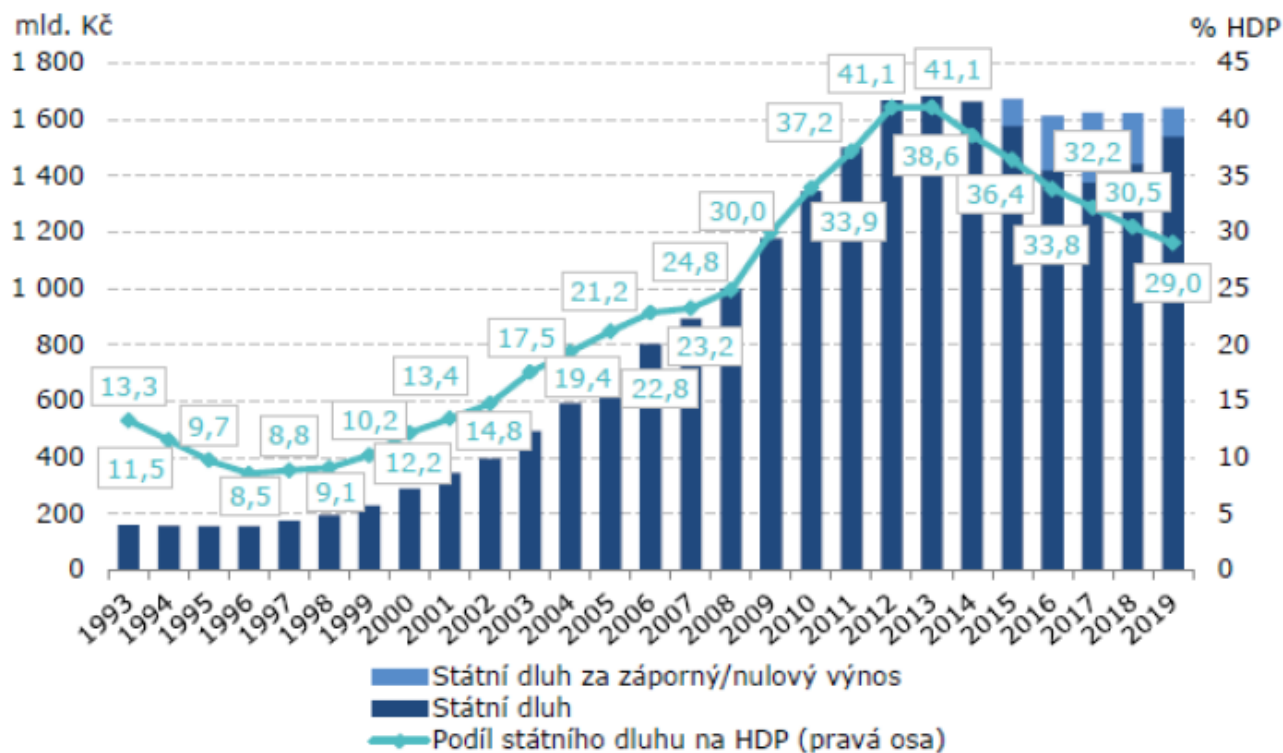
Obrázek 13: Vývoj státního dluhu České republiky

Poznámka: HDP v metodice ESA 2010. Zdrojem dat pro roky 1993 až 2021 je ČSÚ, pro rok 2022 Makroekonomická predikce České republiky - leden 2023. Zdroj: MF, ČSÚ

Bejvávalo...

Obrázek 14: Vývoj státního dluhu České republiky

Poznámka: HDP v metodice ESA 2010. Zdrojem dat pro roky 1993 až 2018 je ČSÚ, pro rok 2019 Makroekonomická predikce České republiky - leden 2020.
Zdroj: MF, ČSÚ

Intentionally left blank

Proč je s námi deficitní rozpočtová kultura?

- [Střídání partají](#) <-- politický cyklus
- Deficitní sklon veřejných rozpočtů: vlády mají ve zvyku utrácet více, než kolik činí jejich příjmy → štafeta hrazení se předává níže napříč generacemi
  - Institucionální příčiny (tvorba a schvalování SR)
  - Politické příčiny (odpovědnost, anonymizace fiskálu)
  - Neschopnost voličů uvědomit si mezičasové důsledky ← přesouvání problému v čase
  - Politická soutěž o voliče, kupování hlasů, dobývání renty atp.

„To contract new debts is not the way to pay old ones.“ (George Washington, 1799)
“Everyone wants to live at the expense of the state. They forget that the state lives at the expense of everyone.” – Frédéric Bastiat

V příloze č. 1 se číslo „1 488 318 723 753“ nahrazuje číslem „1 428 218 723 753“, číslo „1 688 318 723 753“ se nahrazuje číslem „1 728 218 723 753“, číslo „-200 000 000 000“ se nahrazuje číslem „-300 000 000 000“ a číslo „181 126 169 129“ se nahrazuje číslem „281 126 169 129“. ← 2. úprava zákona o SR z roku 2020, následovala 3.

Oproti tomu

- Rozpočtová udržitelnost a ukázněnost
- Větší transparentnost, předvídatelnost
- Srozumitelnost
- Flexibilita
- Adekvátnost (k vytyčenému cíli)
- Jednoznačná definice a interpretace → dlouhodobá kredibilita

- Co vidíme v posledních pěti letech je *rozmařilostí století*.